

Ми вірим в Україну – її відроджувать почнем!

КИЇВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ ТРАНСПОРТУ

План-конспект уроку з української
літератури на тему:

"Провідна роль поезії у 1920-ті роки.

П.Тичина - найбільший модерніст 1920-х років"

**Підготувала
Викладач
української мови
та літератури
Спеціаліст II категорії
Явтушинська Т.А.**

КИЇВ 2019

Тема: Провідна роль поезії у 20-ті роки. Потужне ліричне самовираження, емоційне переживання пореволюційної епохи, її духовних катаклізмів. П.Тичина – найбільший модерніст 1920-х років. Звернення до «вічних» тем, мотивів, особливості віршування. Потужне ліричне «Я» як символ нової людини. Поєднання тенденцій символізму, неоромантизму, експресіонізму, імпресіонізму.

Мета (формувані компетентності): предметні: розуміти й пояснювати основні тенденції української поезії 1920-х років, її «вітаїстичність», познайомити з провідними поетами 1920-х років, вчити аналізувати поезію, розуміти трагізм творчої долі поета, розвивати вміння визначати основні мотиви поезії; ключові: давати власну оцінку творчості П. Тичини, виховувати емоційно-ціннісне ставлення до творчості поета.

Обладнання: виставка творів П. Тичини, портрет письменника, мультимедійна дошка.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Хід уроку

1. Організаційний момент
2. Мотивація навчальної діяльності
3. Оголошення теми і мети уроку
4. Актуалізація опорних знань

У формі усного опитування, учням потрібно дати відповіді на питання:

- Як відбувався розвиток літератури в даний період?
- Розкажіть про літературні угруповання
- Що ви знаєте про групу «київських неокласиків»?
- Як відбувався розвиток символізму та футуризму?

5. Сприйняття та засвоєння навчального матеріалу

Виразне читання уривка з вірша

«Я утверждаюсь»

*Я есть народ, якого Правди сила
ніким звойована ще не була.*

*Яка біда мене, яка чума косила! —
а сила знову розцвіла.*

Щоб жить — ні в кого права не питаюсь.

Щоб жить — я всі кайдани розірву.

*Я стверджуюсь, я утверждаюсь,
бо я живу. (1943 р. 16 вересня.Кремлівська лікарня.)*

Вступне слово вчителя

Павло Тичина – поет самобутній і незвичайний, складний, новатор, поет-гуманіст. Народжений у бідній сім'ї, він бачив життя різних верств суспільства особисто та з середини, бачив відродження нації, мир і війну. Усе пережите викарбувалося на сторінках його книг.

Перша друкована збірка побачила світ на початку 1919 року, коли поету було 28 років. Але віршувати він почав ще з дитинства, з 1906 року.

У поета є вірш, який присвячений батькові Григорію – бідному дякові з села Піски - «Під моїм вікном». І от коли той помер, осиротілу родину обсіли злидні:

*А як батько вмер –
Мов прийшла зима:*

***Жити стало гірше, тяжче –
Хліба... й то нема.***

Незважаючи на важкі сімейні обставини, юнак продовжував займатися в монастирському хорі, у Чернігівській семінарії, а свій біль і сум виливав у поезії. Познайомився там, у Чернігові, з тогочасними літературними колами.

З 1911 року відвідував літературні вечори Михайла Коцюбинського, де і сам читав свої вірші, спілкувався з талановитою молоддю. Відїжджаючи із Чернігова до Італії, Коцюбинський повіз із собою і вірші молодого поета.

Роль поезії у житті суспільства – важлива. Особливо, коли є яскравий, талановитий митець. Тому ми сьогодні й поговоримо про роль поезії у 1920-ті роки ХХ ст.

Сьогодні до нас завітали літературознавці, які розкажуть нам про роль поезії у ті роки.

Виступ «літературознавців» (випереджувальне завдання)

Літературознавець 1. Це був досить складний період у літературі. Між різними літературно-художніми організаціями почалася гостра ідейно-естетична боротьба. Олександр Білецький (український історик літератури) про цей процес народження нової літератури писав так: *«Україна кипіла, як величезний казан на безперестанному шаленому вогні, і в цім казані виварювалися думки й почуття, наново перетворювалися світогляди, дивно змінювалися люди».*

Діяло багато письменницьких об'єднань: «Авангард», «Молодняк», «Нова генерація», «ВАПЛІТЕ», «Плуг».

Найбільш чисельними були організації «Плуг» (спілка селянських письменників) і «Гарт» (спілка пролетарських письменників). Учасники «Плугу» (Сергій Пилипенко, Андрій Головка, Петро Панч та ін.) виступали за масовість і доступність літератури.

Коли ж «Гарт» 1925 року припинив своє існування, його учасники утворили **ВАПЛІТЕ** (Вільну академію пролетарської літератури), що діяла в Харкові у 1926-1928 роках. Лідер – Микола Хвильовий, його однодумці: Павло Тичина, Майк Йогансен, Аркадій Любченко, Микола Бажан, Микола Куліш, Іван Дніпровський та ін. Члени ВАПЛІТЕ обстоювали вільний розвиток своєї творчості, орієнтувалися на кращі зразки західноєвропейського мистецтва.

Схожі літературні принципи сповідувала й організація **МАРС** (Майстерня революційного слова), до якої входили Валер'ян Підмогильний, Євген Плужник, Григорій Косинка, Іван Багряний, Борис Антоненко-Давидович, Марія Галич та ін.

Ще одна літературна організація – **ВУСПП** (Всеукраїнська спілка пролетарських письменників). Вона активно пропагувала провладні ідеї. Її склали колишні члени «Гарту» та «Плугу», які не ввійшли до ВАПЛІТЕ: Іван Кулик, Іван Микитенко, Володимир Корняк, Наталя Забіла, Павло Безпощадний, Леонід Смілянський та ін.

В українській поезії виокремилися різні стильові течії. Однією з них була **символістська художня течія**, яка започаткована французькими поетами (Поль Верлен, Стефан Малларме).

Ця течія переважну увагу приділяла образам-символам, що давало можливість поетові розкривати сторінки не тільки реальності, а й сторони чогось невидимого, незбагненого, таємничого.

Поети-символісти надають образності широкої асоціативності.

Літературознавець 2. Символістська лірика Павла Тичини, Олександра Олеся, Миколи Вороного, Євгена Маланюка поєднувалася з неоромантичною, імпресіоністською, тобто

наша поезія намагалася синтезувати всі художні пошуки, які характеризують творчість європейських ліриків.

Михайль (Михайло) Семенко виступав за «мистецтво майбутнього», але воно сприймалося сучасниками як романтичне («Тов. Сонце», «Степ»).

Яскрава сторінка пов'язана з київськими неокласиками, яких називали «гроном п'ятірним»: **Микола Зеров, Максим Рильський, Павло Филипович, Михайло Драй-Хмара, Юрій Клен (Освальд Бургардт).**

«Яких-небудь маніфестів «неокласичної школи» годі було б шукати, бо ніяких програм вони не намічали. Та й сама назва «неокласики» була випадкова і вказувала лише на те, що поети, яким її причеплено, хотіли вчитись у класиків..., які дали нам невмирущі зразки поезії, а це було не на руку «поетам», які нічого не хотіли вчитися, ні стискати себе жодними нормами і ненавиділи все, що стояло вище їх.» Ю. Клен

Вони закликали дбати про художню довершеність творчості:

Прекрасна пластика, і контур строгий,

І логіки залізна течія –

Оце твоя, поезіє дорога. (Микола Зеров)

Ще одна з найвизначніших постатей в українській літературі цього періоду, це постать **Євгена Плужника**.

«Поет з Євгена Плужника був блискучий: емоційний і розумний... Не знаю, як поезію Плужника судять теперішні читачі й критики, але тоді – не перебільшую – в нашому колі він ішов зразу за Тичиною». (Юрій Смолич, письменник)

Неповторним явищем нашої поезії цього часу є творчість поета-вигнанця **Євгена Маланюка**.

“У 1920-х була можливість вибору, і вона визначила атмосферу в суспільстві. Можна було обирати літературну організацію, стати селянським чи пролетарським письменником...можна було писати любовні романи, а можна виробничі, можна детективи, а можна шкідницькі повісті. З середини тридцятих вибору вже не було. Був один правильний метод соціалістичного реалізму, одна Спілка радянських письменників України...”

І цей період – розмаїтих можливостей, проектів, творчих пошуків і досягнень – він захоплює навіть сьогодні.» (Ярина Цимбалюк, дослідниця літератури)

Поезія П.Тичини – неповторна, індивідуальна. Він виявився найбільшим модерністом 1920-х років. Поет незвичайний, самобутній, складний, поет-гуманіст, новатор. Сповнене філософського змісту, художньо довершене слово поета бринить сталлю й ніжністю.

Інтерв'ю з П.Тичиною

Учитель. Шановні учні, машина часу перенесла нас у минуле. До нас завітав сам письменник Павло Григорович Тичина. Зустрічайте! (оплески). На уроці присутні й журналісти, які візьмуть інтерв'ю у поета. Павле Григоровичу, розкажіть коротко про себе.

Розповідь письменника

Народився я 21 січня 1891 року у сім'ї дяка в селі Пісках Бобровицького району Чернігівської губернії. Був я сьомою дитиною. Всього нас було 13 дітей, але вижило

лише дев'ятеро. І назвали мене іменем святого, який у цей день народився. І той святий мене взяв під свою опіку.

У мого батька була пасіка, сад, вирощений ним. І храм, у якому молився і вдень, і вночі. Навчився читати, сидючи на печі, коли батько навчав чужих дітей у іншій кімнаті. Любив співати, малювати, читати.

Вдячний Данилу Коцюрі, до якого ми ходили по воду. Він вперше познайомив мене з «Кобзарем» Шевченка. А коли мені було 18 років, купив сам «Кобзаря» і читав мамі й сільським жіночкам. Пригадую, як тато купив у Києві гармонію та грав на ній народних пісень, а ми підспівували. Ще тато вчив мене відтворювати бій дзвонів лаврської церкви. Та мені ще хотілося навчитися грати на всіх інструментах.

А потім в нашому селі сталася важлива подія: нову церкву завершують. Я допомагав київським майстрам всім, чим міг. А коли почали малювати в церкві голуба, то мені здавалось, що то не Дух Святий, а сам я лечу в небі...

Не Зевс, не Пан, не Голуб-Дух, -

Лиш Сонячні Кларнети

У танці я, ритмічний рух,

В безсмертнім – всі планети.

Цим віршем відкривається моя перша поетична збірка 1918 року «Сонячні кларнети», а закінчується поемою «Золотий гомін», якою я привітав першу у ХХ ст. спробу України здобути незалежність.

(Звучить уривок з поеми «Золотий гомін»)

Я – негасимий Огонь

Прекрасний, одвічний дух.

Вітай же ти нас з сонцем, голубами.

Я дужий народ! – з сонцем, голубами.

Вітай нас рідними піснями!

Я молодий! Молодий!

Журналіст

- Павле Григоровичу, а де ви здобули освіту?

Тичина

- Грамоти навчався дома. А потім ходив до земської школи. Перша моя вчителька Серафима Миколаївна Морачевська вклала в мене душу, щоб я навчався. Завдяки їй, я познайомився з байками Леоніда Глібова, творами Шевченка, Пушкіна, Гоголя, Чехова. З 1900 до 1913 рр. я співав у монастирському хорі в Чернігові, а потім у бурсі та семінарії.

Журналіст

- Розкажіть про знайомство з Михайлом Коцюбинським.

Тичина

- У Чернігові я познайомився з творчістю Михайла Коцюбинського, Миколи Вороного, Олександра Олеся. Читав книги Бориса Грінченка, Лесі Українки, які брав у кабінеті вчителя малювання Михайла Жука. А потім він познайомив мене з Михайлом Коцюбинським, там я познайомився з поемою Івана Франка «Мойсей», дізнався новинки сучасної поезії. Все це допомагало мені віднайти себе як поета. А в 1913 році я став студентом Київського комерційного інституту.

Журналіст

- А де ж брали поети кошти на прожиття, адже ніхто вам не допомагав.

Тичина

- Я працював в редакції журналу «Світло» та в театрі Миколи Садовського, а потім у Чернігівському земстві статистом. У зв'язку з цим обіздив села Ніжинського, Новозибківського повітів.

Журналіст

- На який час припадає початок вашої інтенсивної творчості?

Тичина

- У 1916 році я повернувся до Києва та став працювати у театрі Садовського, там познайомився з режисером Лесем Курбасом, композитором Кирилом Стеценком, розпочав писати під впливом «Лісової пісні» Лесі Українки. Краще з написаного ввійшло до збірки «Сонячні кларнети».

Журналіст

- До якого часу ви проживали в Києві?

Тичина

- До 1923 року. Потім переїхав до Харкова, де почав працювати в журналі «Червоний шлях». Брав активну участь у громадсько-політичному та літературному житті. Займався науковою діяльністю. У 1929 році мене обрали дійсним членом Академії наук України.

Журналіст

- Які ще збірки видані у цей період?

Тичина

- «Вітер з України» 1924 року, «Чернігів» 1931 року.

Журналіст

- А з якою метою ви побували в Парижі?

Тичина

- Так, дійсно я там був. Коли влітку 1934 року я повернувся до Києва, то мене в складі делегації відправили представляти Україну на Міжнародному конгресі захисту культури в Парижі 1935 року.

Журналіст

- А коли повернулися, то чим займалися?

Тичина

- Працював директором Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка Академії наук України. Писав твори, видавав нові збірки («Чуття єдиної родини», «Сталь і ніжність» та інші).

Журналіст

- Під час Другої світової війни ви продовжували жити в Києві?

Тичина

- Ні, я жив в Уфі – столиці Башкирії, багато працював, писав. Видав збірку «Перемагають і жить», поему «Похорон друга». А 1943 року мене призначили Народним комісаром освіти України, де я працював до 1948 року.

Журналіст

- А які книги вийшли у повоєнний період?

Тичина

- «І рости, і діяти», «Тоном арфи гнуть», «Срібної ночі» та інші. Видав багатотомні збірки творів. Багато перекладав.

Журналіст

- А які мови ви знаєте, окрім української?

Тичина

- Російську, вірменську, болгарську, французьку, турецьку.

Журналіст

- Дякую вам за цікаву розмову.

Учитель: Дуже дякую присутнім гостям за цікаву зустріч.

П.Тичина був найбільшим модерністом 1920-х років. Він звертався у своїх творах до «вічних тем». У його поезіях переплелися і музика, і живопис, і ліричне «Я» як символ нової людини. Він поєднав у своїй поезії тенденції символізму, неоромантизму, експресіонізму та імпресіонізму.

6. Словникова робота

Експресіонізм (від фр. – вираження) – літературно-мистецька стильова тенденція авангардизму.

Вітаїстичність – це риса, що була притаманна модерністській літературі перших десятиліть ХХ ст. Походить від латинського Віта – «життя». Виявлялася в погляді на життя як першооснову усіх світових процесів. У літературі призвела до формування «романтики вітаїзму» - намагання перетворювати світ, формувати сильну особистість. Символізм, вітаїстичність, поліфонізм та новаторство – основні риси поезії П.Тичини.

7. Підсумки уроку

Рефлексія. Метод «Рюкзак»

1. Мені (не) сподобалось на уроці...
2. Найбільші труднощі я відчув(ла)...
3. Я вмію...
4. Мій настрій...
5. Я знаю...
6. Найбільший мій успіх...
7. Я зрозумів(ла)...

Заключне слово вчителя

Іншого такого, як Тичина, не було, нема й не буде. Тоталітарна система зламала його... Він міг би створити ще багато шедеврів. Усе своє свідоме життя він працював над симфонією «Сковорода», але так і не завершив її, бо не раз підлаштовувався під вимоги системи, змінював свою концепцію. Така сумна доля талановитого митця. Час відсіює половину, залишається тільки дрібне зерно. Саме останнє і забезпечує Тичині вагоме місце в літературі.

8. Домашнє завдання

Опрацювати біографічні дані (матеріал підручника).

Підготувати виразне читання напам'ять одного вірша П.Тичини зі збірки «Сонячні кларнети» (на вибір).